

WOJCIECH CIOŁEK

DUSZPASTERSKIE ZADANIA
POWIERZONE PARAFIOM ZAKONNYM
PRZEZ BYDGOSKIEGO BISKUPA DIECEZJALNEGO

Celem powstawania, organizacji i rozwoju życia zakonnego od zawsze było i jest własne uświęcenie i zjednoczenie z Bogiem. Źródło życia mniszego wypływało z zachwyty nad osobą i działalnością Jezusa z Nazaretu: „Dążenie do miłości doskonałej drogą rad ewangelicznych bierze początek z nauki i przykładu Boskiego Mistrza i stanowi wybitny znak Królestwa niebieskiego”¹. Rady ewangeliczne będące darem od Boga stały się miarą życia ludzi, którzy chcieli naśladować Chrystusa. Początkowo w tradycji życia zakonnego eksponowano przede wszystkim ubóstwo, pojmowane jako oderwanie się od dóbr materialnych, zewnętrznych. Uważano, że wyrzeczenie należy rozpocząć właśnie od nich, a następnie rezygnować z tych wewnętrznych. Celem praktykowania ubóstwa materialnego było doprowadzenie zakonnika do ubóstwa w duchu i w ostateczności do powierzenia w wolności jego własnej osoby Chrystusowi². Życie wiernych poddających się prymatowi Ducha Świętego³ składało się z kilku elementów: dokładniejsze naśladowanie Chrystusa pod działaniem

---

Ks. mgr lic. WOJCIECH CIOŁEK – sędzia Sądu Biskupiego w Bydgoszczy; student Wydziału Prawa Kanonicznego w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa; e-mail: ks.wojciech.ciolek@gmail.com.

¹ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de accommodata renovatione vitae religiosae Perfectae caritatis* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 702-712; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań: Pallottinum 2002, nn 1.

² *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań: Pallottinum 1984 [dalej: KPK 1983], kan. 600.

³ Por. IOANNIS PAULI PP. II, *Adhortatio apostolica post-synodalis de vita consecrata eiusque missione in Ecclesia ac Mundo Vita consecrata* (25.03.1996), AAS 88 (1996), s. 377-486; tekst polski: JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostolska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie Vita consecrata*, Wrocław 1996, nn. 17-19; 35; 39; 88-90.

Ducha Świętego; całkowite oddanie się umiłowanemu nade wszystko Bogu; poświęcenie dla chwały Boga, budowania Kościoła i zbawienia świata; dążenie do osiągnięcia doskonałej miłości (świętości); stanie się w Kościele wyraźnym znakiem; zapowiadanie niebieskiej chwały.

W pierwszych wiekach skupiono się na życiu z Jezusem i relacji duchowej⁴. Forma życia tych osób zmieniała się w dalszych stuleciach. W VI wieku akcent został położony na pogłębienie wiedzy teologicznej, natomiast w VII wieku zwrócono się ku realizacji zadania, jakie powierzył Jezus swoim uczniom: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego. Uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem. A oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata”⁵ (Mt 28,19-20). Obowiązek apostołstwa wynikał ze ślubowania rad ewangelicznych, które nawiązują do tajemnicy chrztu. Już na podstawie chrztu chrześcijanin jest zobowiązany do głoszenia Chrystusa, a profesja rad ewangelicznych nawiązująca do tego sakramentu jeszcze bardziej zespała z Kościołem, który ma prawo żądania głębszego zaangażowania zakonników w działalność apostołską. Polegać ma ona przede wszystkim na świadectwie życia, gdzie fundamentami są modlitwa i pokuta. Od VIII wieku ojcowie i bracia zakonni podejmują działania duszpasterskie, takie jak: głoszenie Słowa Bożego, prowadzenie parafii, kierowanie grupami religijnymi, sprawowanie sakramentów i nauczanie katechetyczne. Doskonale ujmuje ten styl życia Prawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego (KPK) 1983, kan. 207:

§ 1. Z ustanowienia Bożego są w Kościele wśród wiernych święci szafarze, których w prawie nazywa się też duchownymi, pozostałych zaś nazywa się świeckimi.

§ 2. Spośród jednych i drugich wywodzą się wierni, którzy profesją rad ewangelicznych, przez śluby lub inne święte więzy, przez Kościół uznane i zatwierdzone, w sposób szczególny poświęcają się Bogu, a także pomagają w zbawczej misji Kościoła. Ich stan, choć nie odnosi się do hierarchicznej struktury Kościoła, jednak należy do jego życia i świętości.⁶

Pierwotnie zakonnicy niechętnie podejmowali się pracy w parafiach. Rzadko mnich zgadzał się, aby zostać kapłanem, jedynie zwracał się ku święceniom kapłańskim, aby służyć swojej wspólnotcie braterskiej. W późniejszym czasie brak wystarczającej liczby „kleru świeckiego”, coraz większe zaangażowanie w pracę

⁴ KPK 1983, kan. 662.

⁵ Cyt. za: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Poznań: Pallottinum 1989, s. 1326.

⁶ KPK 1983, kan. 207.

poza murami klasztoru skłoniło zakonników do podejmowania pracy w parafiach i organizowania życia duszpasterskiego tworząc parafie zakonne⁷.

1. POWIERZENIE PARAFII INSTYTUTOWI ZAKONNEMU

Ordynariusz, kształtując ustawodawstwo diecezjalne⁸, wraz z duchowieństwem w Kościele lokalnym ma być punktem centralnym działań teologiczno-pastoralnych⁹. Biskup powierza danemu zakonowi parafię, mając przede wszystkim na względzie dobro dusz wiernych. Biskup szukając odpowiedniego instytutu zakonnego, któremu można by powierzyć parafię, powinien zwracać uwagę na całe bogactwo duchowe, jakie płynie ze szczególnego charyzmatu zakonu, oraz widzieć jego mocne oddziaływanie w ramach życia duszpasterskiego w parafii, a nawet i w diecezji.

Wspólnota zakonna, której powierzono prowadzenie parafii, ma szczególne zadanie budowania jedności tak z biskupem, jak i duchowieństwem diecezjalnym. Jedność wskazuje na naturę kapłańskiej służby, która ma być dziełem wspólnym¹⁰.

1.1. Parafia jako wspólnota wiernych

Do *Vaticanum II* parafia była rozumiana przedmiotowo, jako beneficjum, czyli źródło dochodu, ale również jako sam kościół parafialny, z którym związana jest opieka duszpasterska¹¹. W Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 r. stosowane były takie pojęcia prawne, jak inkorporacja pełna lub częściowa¹².

---

⁷ Por. R. SOBAŃSKI, *Powierzenie parafii zakonnikowi według motu proprio Ecclesiae sanctae*, „Prawo Kanoniczne” 11 (1968), nr 1-2, s. 61.

⁸ Congregazione per i Vescovi, Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi *Apostolorum successores* (22.02.2004), Città del Vaticano 2004; tekst polski: Kongregacja ds. Biskupów, Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum successores*, [w:] *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin: Wydawnictwo KUL 2006, s. 517-711.

⁹ Por. *Doctrina de sacramento ordinis, Nauka o sakramencie kapłaństwa*, kan. 1-3, [w:] *Breviarum fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, oprac. S. Głowa, I. Bieda, Poznań: Księgarnia Świętego Wojciecha 1998, VII, s. 541-543.

¹⁰ Por. P. WIERZBICKI, *Współpraca wiernych świeckich z duchownymi w Kościele partykularnym według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Lublin: TN KUL 2016, s. 33.

¹¹ Por. P. SKONIECZNY, *Kim jest proboszcz zakonny?*, „Annales Canonici” 10 (2014), s. 59.

¹² *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), kan. 1425.

Jedna z soborowej myśli *Vaticanum II* powoduje zmianę pojmowania, czym jest parafia, a także jej organizacji i powierzania.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. stanowi, że „parafia jest określoną wspólnotą wiernych, utworzoną na sposób stały w Kościele partykularnym, nad którą pasterską pieczę, pod władzą biskupa diecezjalnego, powierza się proboszczowi jako jej własnemu pasterzowi”¹³. Parafia urzeczywistnia Kościół w skali lokalnej, to ona jest więc szczególnie ważną formą obecności Kościoła w świecie i miejscem, gdzie uczymy się na gruncie lokalnym naszej współodpowiedzialności za Kościół powszechny i jego posłannictwo w świecie¹⁴.

Parafia jest możliwością zbliżenia się do człowieka i do Boga, jest momentem przybliżania się do prawdy, kim jest człowiek i jaki sens ma jego życie. Jest ona wyjątkowym miejscem przekazania i karmienia człowieka nadzieją chrześcijańską.

Papież Jan XXIII lubił nazywać parafię osadą, do której wszyscy mieszkańcy przychodzą ugasić pragnienia. Paweł VI wyraźnie uczył, że parafia nie powiedziała swojego ostatniego zdania i ma niesamowite zadania do podjęcia. Jan Paweł II kieruje do nas następujące słowa: „Wszyscy powinniśmy odkryć, poprzez wiarę, prawdziwe oblicze parafii, czyli samą tajemnicę Kościoła, który właśnie w niej istnieje i działa. Ona bowiem, choć czasem bywa uboga w ludzi i środki, niekiedy rozproszona na wielkich obszarach albo zagubiona w ludnych, pełnych chaosu dzielnicach wielkich metropolii, nigdy nie jest po prostu strukturą, terytorium, budynkiem, ale raczej rodziną Bożą jako braci ożywiających duchem jedności, domem rodzinnym, braterskim i gościnnym, wspólnotą wiernych”¹⁵.

W nauczaniu Soboru Watykańskiego parafia, tworząc lokalną wspólnotę wyznawców Chrystusa i jednostkę administracji kościelnej, obrazuje i urzeczywistnia Kościół na określonym terytorium. Parafia jest rzeczywistością wieloaspektową. Powszechnie dostrzega się jej instytucjonalny i wspólnotowy wymiar. Pierwszy element sprawia, że wspólnota ta jest rzeczywistością widzialną, historyczną i społeczną. Element drugi, niewidzialny i wewnętrzny sprawia, że parafia jest wspólnotą wiary, kultu i miłości. Decydującą rolę odgrywa w niej Jezus Chrystus i Duch Święty, od których pochodzi łaska i miłość. Dzięki działaniu Ducha Świętego wierzący jednoczą się z Chrystusem w drodze

¹³ KPK 1983, kan. 515.

¹⁴ Por. Cz. MAJDA, *Religijność miejska*, Wrocław: Papieski Wydział Teologiczny 2004, s. 270-280.

¹⁵ Por. IOANNES PAULUS PP. II, *Adhortatio apostolica post-synodalis Christifideles laici* (30.12.1988), AAS 81 (1989), s. 393-521; tekst polski w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków: Wydawnictwo Znak 1996, s. 347-480, nr 27.

do domu Ojca. W ten sposób podstawowy, a zarazem ostateczny cel duszpasterstwa – zjednoczenie wierzących z Bogiem, jest realizowany w parafii. Eklezjologia soborowa stwierdza, że parafia w pewien sposób przedstawia na danym terytorium w ramach diecezji widzialny Kościół Chrystusowy ustanowiony na całej ziemi¹⁶. Parafia jest nie tylko najmniejszą komórką diecezji, ale w łączności z biskupem stanowi Kościół Boży i uczestniczy w jego posłannictwie¹⁷. Gromadzi ona w jedno i wszczepia w powszechność Kościoła różnorakie właściwości ludzkie występujące w jej obrębie¹⁸. Czyni to w ścisłym związku z biskupem, jako najwyższym pasterzem Kościoła partykularnego.

Soborowa definicja parafii uwydatnia trzy wymiary jej życia i działalności, mocno powiązane ze sobą, warunkujące się i uzupełniające się wzajemnie. Mianowicie, parafia jest wspólnotą wiary, kultu i miłości. Parafia jako Kościół Boży jest miejscem, gdzie pod przewodnictwem prezbitera, w ścisłym związku z biskupem, realizuje się wspólnota wierzących w Jezusie Chrystusie przez przepowiadanie słowa, przez życie wiarą w miłości braterskiej, a szczególnie przez sprawowanie Eucharystii i inne czynności liturgiczne. Trzy podstawowe wymiary życia i działalności parafii oraz zadania duszpasterzy parafialnych wynikają z potrójnej misji Jezusa – Proroka, Kapłana i Króla. Dekret o działalności misyjnej Kościoła poleca duszpasterzom tworzenie takich społeczności wiernych, które wiodłyby życie godne powołania, do jakiego zostały wezwane, oraz wykonywałyby zleczone im przez Boga zadania nauczycielskie, kapłańskie i pasterskie¹⁹. W ten sposób każda wspólnota chrześcijańska może stać się znakiem obecności Boga w świecie, której liderem i duchowym przewodnikiem jest proboszcz parafii.

---

¹⁶ Por. Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio de sacra liturgia *Sacrosanctum concilium* (4.12.1963), AAS 56 (1964), s. 97–134; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekry, deklaracje*, nn. 42.

¹⁷ Por. Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio de Ecclesia *Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5-75; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekry, deklaracje*, nn. 28.

¹⁸ Por. Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Decretum de apostolatu laicorum *Apostolicam actuositatem* (18.11.1965), AAS 58 (1966), s. 837-864; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekry, deklaracje*, nn.10.

¹⁹ Por. Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Decretum de activitate missionali Ecclesiae *Ad gentes divinitus* (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 947-90; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekry, deklaracje*, nn.15.

1.2. Obowiązujące źródła prawa powszechnego

Aktualnie obowiązujące zasady odnośnie do kwestii przekazania parafii instytutowi zakonnemu uregulowane zostały w kan. 520 § 1 i 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. *Codex Iuris Canonici* promulgował papież Jan Paweł II. Kodeks ten wprowadził szereg zmian dotyczących powierzania parafii instytutom zakonnym²⁰. Prawodawca mówi o *commissio paroeciae*. Dokonuje się ono na podstawie pisemnej umowy (*conventio*). Diecezję reprezentuje biskup diecezjalny, zaś instytut – kompetentny przełożony²¹. To on wskazuje wśród swoich współpracowników osobę, która ma podjąć urząd proboszcza parafii zakonnej i prosi biskupa o zatwierdzenie nominacji dekretem²².

Kanon 682 KPK porządkuje tę kwestię w następujący sposób:

§ 1. Gdy idzie o nadanie zakonnikowi jakiegoś urzędu kościelnego w diecezji, otrzymuje on nominację od biskupa diecezjalnego, po przedstawieniu kandydata przez kompetentnego przełożonego lub przynajmniej za jego zgodą.

§ 2. Zakonnik może być usunięty z powierzonego mu stanowiska, tak według uznania kompetentnej władzy, po powiadomieniu przełożonego zakonnego, jak i przez przełożonego, po powiadomieniu nadającego, bez wymagania zgody drugiego²³.

Nie stosuje się zatem w tym przypadku kanonów 1740-1747, które mówią o usunięciu przez biskupa diecezjalnego z urzędu proboszcza konkretnej osoby duchownej i ustanawianiu innej. Kompetentny przełożony został zrównany w prawie i ma w tej kwestii moc decyzyjną.

Biskup może powierzyć parafię instytutowi na czas stały lub ściśle określony. W sposób klarowny powinny być przedstawione zadania związane z wypełnianą posługą, zadania specjalne oraz rozstrzygnięcie spraw ekonomicznych. Ważne jest to, aby te wszystkie zadania parafialne nie naruszały charyzmatu danego zakonu. Przełożony i proboszcz zakonny mają strzec duchowego dziedzictwa założyciela, jak i zadość czynić w wypełnianiu ślubów zakonnych²⁴. Sobór Watykański bardzo dobitnie podkreśla, jak ważna jest

²⁰ M.J. WALLACE, *The entrustment of parishes to religious institutes an examination of Canons 520 and 687*, Ottawa: Saint Paul University 2018, s. 1.

²¹ Por. P. SKONIECZNY, *Kim jest proboszcz zakonny?*, s. 61.

²² PAUL PP. VI, *Motu proprio Ecclesiae Sanctae normae ad quaedam exsequenda SS. Concilii Vaticani II Decreta statuuntur* (6.08.1966), AAS 58 (1966), s. 757- 787; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła*, nn. 21.

²³ KPK 1983, kan. 682.

²⁴ Por. J. ŁAPIŃSKI, *Udział zakonów w duszpasterstwie parafialnym*, [w:] *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Syryjczyk, Warszawa: ATK 1985, s. 88.

zakonna tożsamość: „Zakonnicy zaś, skierowani do apostołatu zewnętrznego, winni być przepojeni duchem własnego zakonu i dotrzymywać wierności w zachowaniu reguły oraz uległości wobec własnych przełożonych, a biskupi niech nie omieszkają nalegać na wypełnienie tego zobowiązania”²⁵.

W KPK znaleźć można także prawną definicję proboszcza, która wyraźnie wskazuje na zadania, jakie powinien on wypełniać:

Proboszcz jest własnym pasterzem zleconej sobie parafii, podejmującym pasterską troskę o powierzoną mu wspólnotę pod władzą biskupa diecezjalnego. Powołany jest do uczestnictwa w posłudze Chrystusa, ażeby dla tejże wspólnoty wykonywał zadania nauczania, uświęcenia i kierowania, przy współpracy także innych prezbiterów i diakonów oraz niosących pomoc wiernych świeckich, zgodnie z przepisami prawa²⁶.

„Własny pasterz” otrzymuje władzę kierowania parafią za pośrednictwem urzędu, jaki powierza biskup diecezjalny zgodnie z kanonicznym prawem²⁷.

1.3. Zadania proboszcza zakonnego

Zadania wynikające z objętego urzędu ustanowił Prawodawca. Zarówno proboszcz zakanny, jak i proboszcz wywodzący się z duchowieństwa diecezjalnego mają sprawować sakramenty święte i sakramentalia²⁸, odwiedzać chorych, grzebać swoich parafian, nawiedzać domy członków parafii, głosić Słowo Boże, organizować lekcje katechezy w szkołach i katechezę parafialną, sprawować mszę świętą za parafian, dbać o wspólnoty parafialne, opiekować się ubogimi²⁹, strzec piękna liturgii, prowadzić księgi parafialne, troszczyć się o wychowanie katolickie dzieci i młodzieży, starać się, aby Eucharystia była w centrum życia parafialnego, dbać o rozwój innych form kultu Eucharystii, troszczyć się o jedność parafii, zabiegać o modlitwę w rodzinach, udzielać dyspens, błogosławić małżeństwa, włączać poprzez chrzest do wspólnoty wiernych, oraz przestrzegać obowiązku rezydencji.

Proboszcz zakanny jest zobowiązany do prowadzenia parafii w duchu zakonnym. Wynika to zarówno ze złożonej profesji zakonnej, jak i dekretu biskupa

²⁵ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Decretum de pastorali episcoporum munere in Ecclesia *Christus Dominus* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 673-696; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań: Pallottinum 2012, s. 236-258, nn. 35.

²⁶ KPK 1983, kan. 519.

²⁷ KPK 1983, kan. 146.

²⁸ KPK 1983, kan. 528.

²⁹ KPK 1983, kan. 529.

diecezjalnego. Ma dołożyć wszelkich starań, aby prowadzić wiernych zgodnie z charyzmatem zakonu.

Proboszcz jest odpowiedzialny za wypełnianie zadań, jakie wynikają z urzędu, nie jest jednak odpowiedzialny za parafię jako całość. Do tej odpowiedzialności jest wezwany instytut i jego przełożeni wyżsi. Biskup diecezjalny powierzył instytutowi parafię. To nie biskup swobodnie nominuje kapłana na urząd proboszcza, tylko zatwierdza kandydaturę, jaką przedstawia instytut.

Prowadzenie parafii nie jest odpowiedzialnością osobistą proboszcza zakonnego – tym różni się on od proboszcza diecezjalnego. Proboszcz zakonny odpowiada przed biskupem diecezjalnym tylko za spełnianie zadań czy funkcji parafialnych, ale nie za prowadzenie powierzonej parafii. W praktyce zatem proboszcz zakonny będzie odpowiadał przed ordynariuszem miejsca na przykład za: złe prowadzenie ksiąg parafialnych czy nieobsadzenie lekcji religii w szkołach na terenie parafii, ale już nie za model duszpasterski parafii³⁰.

Proboszcz zakonny, inaczej niż diecezjalny, nie cieszy się stałością swojego urzędu. Zgodnie z regulaminem danego instytutu z każdym stanowiskiem wiąże się określony czas sprawowania posługi. Zakonnik będący na czele wspólnoty parafialnej, nadal pozostaje zakonnikiem. Jest zobowiązany do poszanowania prawa wspólnoty zakonnej, do której poprzez profesję wieczystą przynależy.

2. PARAFIE ZAKONNE W DIECEZJI BYDGOSKIEJ I ICH SZCZEGÓLNE ZADANIA

W diecezji bydgoskiej posługuje dziewięć zgromadzeń zakonnych męskich, które mają przez Biskupa powierzoną jedną lub więcej parafii: Towarzystwo Salezjańskie (salezjanie), Zgromadzenie Księży Misjonarzy św. Wincentego à Paulo, Towarzystwo Jezusowe (jezuici), Zgromadzenie Ducha Świętego pod Opieką Niepokalanego Serca Maryi (duchacze), Zgromadzenie Misjonarzy Świętej Rodziny, Zakon Braci Mniejszych Kapucynów, Towarzystwo Chrystusowe dla Polonii Zagranicznej (chrystusowcy) oraz Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego (pallotyni). Służą oni Kościołowi lokalnemu, dają świadectwo życia zakonnego, mają za zadanie odczytywać znaki, umiejętnie rozeznawać potrzeby ludzi współczesnych i podejmować działania w kontekście misji

---

³⁰ P. SKONIECZNY, *Kim jest proboszcz zakonny?*, s. 69.

głoszenia, że Jezus jest Zbawicielem³¹, a także prowadzić różne aktywności duszpasterskie. Działalność ta zazwyczaj prowadzona jest przy parafiach lub w ścisłej współpracy ze wspólnotami parafialnymi.

Należy wspomnieć, że od momentu ogłoszenia bulli papieskiej o powstaniu diecezji bydgoskiej i mianowaniu biskupem diecezjalnym dotychczasowego biskupa pomocniczego metropolii wrocławskiej Jana Tyrawę³², biskup nie dokonał prawnego powierzenia parafii żadnemu zakonowi. Decyzje utworzenia parafii zakonnych, będące działaniem arcybiskupa gnieźnieńskiego, zostały zaaprobowane i utrzymane w mocy prawa przez ordynariusza bydgoskiego. Mimo to ordynariusz bydgoski zwraca szczególną uwagę na rolę zakonów w pracy duszpasterskiej. Szczególnie uwypatnia się to w zadaniach, jakie powierza poszczególnym wspólnotom zakonnym.

Księża salezjanie prowadzą działalność parafialną i aktywność zgodną z charyzmatem zgromadzenia. Proboszcz zakonnej parafii p.w. Świętego Marka jest także przełożonym domu zakonnego. Salezjanie w Bydgoszczy prowadzą katolicką szkołę na bardzo wysokim poziomie kształcenia i rozwoju osobistego. Organizują dla młodzieży diecezji wakacje salezjańskie. Miasto Bydgoszcz już na stałe wpisane jest w akcje „Pustynia miast”. Co roku organizowane są rekolekcje ewangelizacyjne na terenie całego miasta we współpracy z innymi parafiami. Salezjanie chcą zaszczerpić w młodych pokoleniach bydgoszczan ducha misyjnego, podejmując się różnych inicjatyw, jak: kolęda misyjna, komunie dla misjonarza, warsztaty związane z misją.

Jezuici prowadzą działalność duszpasterską przy ul. plac Piastowski. Stworzyli tam grupy Wspólnoty Życia Chrześcijańskiego. Prowadzą również Szkołę Kontakt z Bogiem. Biskup zlecił im również organizację i prowadzenie Szkoły Biblijnej. Wspólnocie zakonnej został powierzony Ruch Czystych Serc oraz Bractwo Więzienne działające we wszystkich zakładach karnych na terenie diecezji. Jezuici organizują mszę dla mężczyzn, a także procesję w ciszy. Ojcowie posługują jako spowiednicy i kierownicy duchowi, prowadzą też dni skupienia i rekolekcje dla diecezjan. Parafia jest kościołem patronackim Regionu Bydgoskiego NSZZ Solidarność.

Zakon Braci Mniejszych ma szczególne i konkretne zadania powierzone przez ordynariusza diecezji. Właśnie w tej parafii osoby dorosłe są przygotowywane

---

³¹ *Sacra Congregatio pro Religiosis et Institutis Saecularibus, Sacra Congregatio pro Episcopis, Notae directivae pro mutuis relationibus inter episcopos et religiosos in Ecclesia Mutuae relationes* (14.05.1978), AAS 70 (1978), s. 473-506; tekst polski w: *Jan Paweł II o życiu zakonnym. Przemówienia, listy apostolskie, instrukcje*, Warszawa-Poznań: Pallottinum 1984, nn. 19.

³² Zob. IOANNES PAULUS EPISCOPUS, *Servus Servorum Dei*, „Wiadomości Diecezji Bydgoskiej” 1 (2004), nr 1-4.

do sakramentu chrztu poprzez roczny katechumenat. Poprzez formację przygotowywani są osoby po 30 roku życia do przystąpienia godnie do sakramentu bierzmowania³³. Biskup również zlecił tej parafii zakonnej prowadzenie całodziennej adoracji Najświętszego Sakramentu oraz podjęcia się całodziennej spowiedzi. Kapucyni zgodnie z charyzmatem założyciela św. Franciszka z Asyżu kierują Franciszkańskim Zakonem Świeckich. Wśród kapucynów i Misjonarzy Świętej Rodziny od kilkunastu lat ustanawiani są egzorcyci, którzy pełnią posługę w diecezji³⁴.

Misjonarze Świętej Rodziny prowadzą dwie parafie zakonne: w Złotowie i Łobżenicy. Oprócz działań duszpasterskich wynikających z prowadzenia parafii, przede wszystkim zajmują się propagowaniem misji i rozbudzeniem wśród diecezjan pojęcia misyjności w kościele. Prowadzą warsztaty, szkolenia, konferencje, rekolekcje dla młodzieży. Chcą zarówno w przypadku „misji ad gentes”, jak i „nowej ewangelizacji” czy „re-ewangelizacji” ukazać Jezusa Chrystusa, by dla adresatów stał się On centrum i fundamentem Dobrej Nowiny. Zainspirowani działalnością Założyciela podejmują opiekę duszpasterską nad rodzinami. Uczestniczą w duszpasterstwie rodzin w parafiach i w diecezji, w ośrodkach rekolekcyjnych, w których ofiarują kompetentną pomoc z zakresu psychologii oraz duchowości przyjeżdżającym rodzinom.

Zgromadzenie Księży Misjonarzy św. Wincentego à Paulo znajduje się przy Alei Ossolińskich w Bydgoszczy. Parafia, jaka została im powierzona pod względem liczebności zamieszkujących parafian, jest największą w diecezji. Proboszcz parafii jest również dziekanem dekanatu Bydgoszcz II. Zgodnie z charyzmatem zakonu uczynili tę parafię prawdziwie zakonną – głoszą ewangelię ubogim. Dzieci, młodzież, dorośli zaangażowali się w posługę opieki nad bezdomnymi. Prowadzona jest kuchnia dla ubogich, która codziennie wydaje 400 obiadów. Parafianie pomagają w przygotowaniach posiłków, rozdawaniu ich oraz organizacji produktów spożywczych. Misjonarze zajmują się katechizacją szkół, posługą w szpitalach, jak również prowadzą świetlicę dla dzieci z rodzin patologicznych. Są kapelanami w więzieniach na terenie Bydgoszczy oraz otaczają opieką chorych w szpitalach, szczególnie dzieci. Biskup skierował zakonników do posługi w szpitalu dziecięcym oraz na oddziale onkologii dziecięcej, z której korzystają dzieci z całego kraju³⁵.

³³ J. TYRAWA, *Zarządzenie w sprawie przygotowania do sakramentu bierzmowania w Diecezji Bydgoskiej*, „Wiadomości Diecezji Bydgoskiej” 14 (2018), nr 1-4, nn. 9.

³⁴ J. TYRAWA, *Wytoczne dotyczące posługi egzorcysty w Diecezji Bydgoskiej*, „Wiadomości Diecezji Bydgoskiej” 8 (2012), nr 5-8, nn. 3.

³⁵ J. TYRAWA, *Rozporządzenie biskupa Diecezji Bydgoskiej odnośnie organizacji kaplic w szpitalach oraz posługi kapelana*, „Wiadomości Diecezji Bydgoskiej” 8 (2012), nr 5-8, nn. 9.

Pallotyni i chrystusowcy opiekują się po jednej parafii w diecezji. Są to miejsca szczególne dla każdego z zakonów. W miejscowości Potulice znajduje się kolebka zakonu, mianowicie Towarzystwo Chrystusowe dla Polonii Zagranicznej. W tym miejscu rozpoczęła się działalność zakonu, która objęła Polaków poza granicami kraju. Niestety, ze względu na brak możliwości rozwoju zakonu (mała miejscowość) przeniesiono jego najważniejsze instytucje do Poznania. Obecnie parafią opiekuje się jeden ksiądz chrystusowiec. Nie jest on w stanie realizować charyzmatu zakonnego ani tym bardziej nie żyje na wzór wspólnoty zakonnej. Podobna sytuacja jest w Samsiecznie, w parafii zakonnej należącej do pallotynów. Sprzed pięćdziesięciu lat prężnie działający dom zakonny, liczący 20 sióstr i 10 braci zakonnych, dzisiaj ośrodek parafialny prowadzony jest przez jedną osobę duchowną. Praca skoncentrowana została jedynie na administrowaniu parafią i pełnieniu posługi kapłańskiej.

Zgromadzenie Ducha Świętego pod Opieką Niepokalanego Serca Maryi jest szczególnym zgromadzeniem na terenie diecezji bydgoskiej, ponieważ oprócz prowadzenia jednej parafii w Bydgoszczy, znajduje się tam również dom prowincjalny oraz kościół rektorski. Duchacze aktywnie podejmują współpracę z kapłanami diecezjalnymi. Działalność ich skupia się przede wszystkim na aspekcie misyjnym oraz Trzeciej Osobie Trójcy Świętej. Szczególnie podjęli się misji głoszenia Słowa, które realizują przez cotygodniowe katechezy w kościele rektorskim, mające charakter typowo mistagogiczny i egzystencjalny.

ZAKOŃCZENIE

Z pewnością można stwierdzić, że Kodeks z 1983 r. ułatwił biskupom zawarciu porozumień z zakonami w sprawie przyjmowania parafii, ponieważ mogła być ona powierzona instytutowi kleryckiemu na określony czas, a nie na zawsze, jak to miało miejsce w tym przypadku wcześniej. W tym samym czasie proboszcz w takich parafiach stał się prawdziwym proboszczem, a nie tylko wikariuszem³⁶, dzięki czemu może się skupiać na wykonaniu konkretnych działań i dzieł na przydzielonym obszarze.

Paweł VI był przekonany, że to instytuty zakonne są szczególnie wybrane, aby z Ewangelią w rękach pójść do świata i go zmieniać. Na pewno przed wspólnotami zakonnymi podejmującymi pracę w parafiach stoją konkretne zadania: umacnianie wewnętrznej jedności, troska przełożonych o formację permanentną, przystosowanie struktur zakonnych do zachodzących zmian w świecie

³⁶ M.J. WALLACE, *The entrustment of parishes*, s. 42-43.

(również co do braku powołań), współpraca z biskupem i duchowieństwem diecezjalnym.

We współpracy z hierarchią kształcić się powinna odnowa klasztorów. W alienacji od ustroju diecezjalnego odnowa zakonna nabywałaby pewną pustkę. Współczesność wymaga większej kooperacji zakonów z biskupami miejsca. W diecezji bydgoskiej, po dokonanej retrospekcji i analizie dostępnej literatury, należy zwrócić uwagę na potrzebę sformalizowania w postaci dokumentów, tj. dekret, zarządzenie, mających charakter prawny kwestii związanych z zadaniami poleconymi poszczególnym wspólnotom. Wiele zagadnień zostaje rozwiązywanych poprzez słowo mówione, co nie jest dobrą praktyką w działaniu duszpasterskim.

Trzeba jednak podkreślić, że w takim krótkim czasie od zaistnienia nowej diecezji w 2004 r. i jej organizowania na różnych szczeblach pastoralnych działania zakonów i ich współpraca z biskupem i duchowieństwem diecezjalnym jest niezwykle zharmonizowana i owocna.

Charakter pracy biskupa i jego najbliższych współpracowników w diecezji bydgoskiej ma znamiona kontemplacyjno-czynnego wysiłku ukierunkowanego na najwyższy cel, który jest realizowany również w parafiach zakonnych, a sformułowany przez św. Ignacego brzmi: *Ite accendite mundum* – idźcie, zapalcie świat dla Chrystusa.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA PRAWA POWSZECHNEGO

- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań: Pallottinum 1984.
- Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus (27.05.1917), AAS 9 (1917).
- Congregazione per i Vescovi: Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi *Apostolorum successores* (22.02.2004), Città del Vaticano 2004; tekst polski: Kongregacja ds. Biskupów, Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum successores*, [w:] Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin: Wydawnictwo KUL 2006, s. 517-711.
- IOANNES PAULUS PP. II: Adhortatio apostolica post-synodalis *Christifideles laici* (30.12.1988), AAS 81 (1989), s. 393-521; tekst polski w: Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków: Wydawnictwo Znak 1996, s. 347-480.
- IOANNIS PAULI PP. II: Adhortatio apostolica post-synodalis de vita consecrata eiusque missione in Ecclesia ac Mundo *Vita consecrata* (25.03.1996), AAS 88 (1996), s. 377-486; tekst polski:

- JAN PAWEŁ II, Posynodalna adhortacja apostołska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie *Vita consecrata*, Wrocław 1996.
- PAULUS PP. VI: Motu proprio *Ecclesiae Sanctae normae ad quaedam exsequenda SS. Concilii Vaticani II Decreta statuuntur* (6.08.1966), AAS 58 (1966), s. 757- 787; tekst polski w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin: Wydawnictwo KUL 2006, s. 138-155 .
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, Poznań: Pallottinum 1989.
- Sacra Congregatio pro Religiosis et Institutis Saecularibus, Sacra Congregatio pro Episcopis: *Notae directivae pro mutuis relationibus inter episcopos et religiosos in Ecclesia Mutuae relationes* (14.05.1978), AAS 70 (1978), s. 473-506; tekst polski w: Jan Paweł II o życiu zakonnym. Przemówienia, listy apostołskie, instrukcje, Warszawa–Poznań: Pallottinum 1984, s. 333-373.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II: Constitutio de sacra liturgia *Sacrosanctum concilium* (4.12.1963), AAS 56 (1964), s. 97-134; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań: Pallottinum 2002, s. 48-78.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II: Constitutio dogmatica de Ecclesia *Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5-75; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań: Pallottinum 2002, s. 104-163.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II: Decretum de accommodata renovatione vitae religiosae *Perfectae caritatis* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s.702-712; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań: Pallottinum 2002, s. 264-275.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II: Decretum de activitate missionali Ecclesiae *Ad gentes divinitus* (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 947-90; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań: Pallottinum 2002, s. 433-471.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II: Decretum de apostolatu laicorum *Apostolicam actuositatem* (18.11.1965), AAS 58 (1966), s. 837-864; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań: Pallottinum 2002, s. 377-401.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II: Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia *Christus Dominus* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 673- 696; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, Poznań: Pallottinum 2012, s. 236-258.

ŹRÓDŁA PRAWA PARTYKULARNEGO

- IOANNES PAULUS EPISCOPUS: Servus Servorum Dei, „Wiadomości Diecezji Bydgoskiej” 1 (2004), nr 1-4.
- Tyrawa Jan: Zarządzenie w sprawie przygotowania do sakramentu bierzmowania w Diecezji Bydgoskiej, „Wiadomości Diecezji Bydgoskiej” 14 (2018), nr 1-4.
- Tyrawa Jan: Wytyczne dotyczące posługi egzorcysty w Diecezji Bydgoskiej, „Wiadomości Diecezji Bydgoskiej” 8 (2012), nr 5-8.

LITERATURA

- Doctrina de sacramento ordinis, Nauka o sakramencie kapłaństwa, kan. 1-3, [w:] Breviarum fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła, oprac. S. Głowa, I. Bieda, Poznań: Księgarnia Świętego Wojciecha 1998.
- ŁAPIŃSKI Józef: Udział zakonów w duszpasterstwie parafialnym, [w:] Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego, red. J. Syryjczyk, Warszawa: ATK 1985.
- MAJDA Czesław: Religijność miejska, Wrocław: Papieski Wydział Teologiczny 2004.
- SKONIECZNY Piotr: Kim jest proboszcz zakonny?, „Annales Canonici” 10 (2014), s. 59-80.
- SOBAŃSKI Remigiusz: Powierzenie parafii zakonnikowi według motu proprio *Ecclesiae sanctae*, „Prawo Kanoniczne” 11 (1968), nr 1-2, s. 61-80.
- WALLACE Martin J.: The entrustment of parishes to religious institutes an examination of Canons 520 and 687, Ottawa: Saint Paul University 2018.
- WIERZBICKI Piotr: Współpraca wiernych świeckich z duchownymi w Kościele partykularnym według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku, Lublin: TN KUL 2016.

DUSZPASTERSKIE ZADANIA
POWIERZONE PARAFIOM ZAKONNYM
PRZEZ BYDGOSKIEGO BISKUPA DIECEZJALNEGO

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest przedstawienie duszpasterskich zadań powierzonych parafiom zakonnym przez bydgoskiego biskupa diecezjalnego. Przybliżono historyczną ocenę koncepcji, organizacji i rozwój życia zakonnego. Wskazano, że rady ewangeliczne będące darem od Boga, stały się miarą życia ludzi, którzy chcieli naśladować Chrystusa. Pokazano, że forma życia tych osób zmieniała się na przestrzeni wieków. Podkreślono rolę parafii jako szczególnej formy obecności Kościoła w świecie. Przedstawiono ogólny i teoretyczny problem dotyczący powierzania parafii instytucji zakonnej i zadań z tym związanych. Przybliżono zadania proboszcza zakonnego oraz uwidoczniło istotną różnicę pomiędzy proboszczem diecezjalnym a proboszczem biskupim. Analizie poddane zostały parafie zakonne w diecezji bydgoskiej i ich swoiste zadania. Zwrócono uwagę na rolę zakonów w pracy duszpasterskiej. W całości rozważań zaznaczono fakt, że biskup diecezji bydgoskiej Jan Tyrawa nie dokonał prawnego powierzenia parafii żadnemu zakonowi. Współczesność zaś wymaga większej kooperacji zakonów z biskupami miejsca i wspólną realizację określonych zadań.

Słowa kluczowe: rady ewangeliczne; kanon 520; wspólnota; duszpasterstwo; współpraca; proboszcz

---

THE PASTORAL TASKS ENTRUSTED TO RELIGIOUS PARISHES
BY THE BISHOP OF THE BYDGOSZCZ DIOCESE

Summary

The subject of this article is to present the pastoral tasks entrusted to the religious parishes by the Bydgoszcz diocesan bishop. The historical evaluation of the concept, the organization and development of the religious life were concisely presented. It was pointed out that the Evangelical counsels, a gift from God, became a measure of the lives of people who would like to follow the Christ. It has been shown that the form of life of these people has changed over the centuries. The role of the parish was emphasized as a special form of the Church's presence in the world. The general and theoretical problem concerning entrusting a parish and related tasks to a religious institute was presented. The tasks of the religious pastor were presented and the essential difference between a diocesan pastor and an episcopal pastor was highlighted. Religious parishes and their specific tasks in the Diocese of Bydgoszcz were analyzed in detail. Particular attention was paid to the role of religious orders in pastoral work. All the considerations highlighted the fact that the Bishop of the Bydgoszcz Diocese, Jan Tyrawa, did not legally entrust the parish to any order. In this context, it was emphasized that the present day requires greater cooperation between religious orders and local bishops and the joint implementation of specific tasks.

Key words: Evangelical counsels; canon 520; community; ministry; cooperation; parish priest